

ILKEL TOPLUMLARDA EĞİTİM (I)

Prof. Dr. Nermin Erdentuğ*

Sosyologlara ve özellikle Antropologlara¹ göre eğitim, çok geniş bir süreç olup her tür öğrenimi kapsar: örgütlenmiş ve örgütlenmemiş olan öğrenimi içine alan bu süreç, kişinin kültür kazanmasını, kişinin oluşmasını ve sosyalleşmesini sağlar².

Bir çok eğitimciler de kendi toplumumuzda eğitimin, okullaşmadan başka şeyleri kapsadığını bilirler: kişiler davranış kalıplarını, tekniklerini, tutum ve fikirlerini ve kendi değer sistemlerini bir çok kaynaklardan kazanırlar; bunlar arasında okul, kolej ve üniversite küçük bir rol oynar. Diğer kaynaklar ise, aile, dostlar, meslek arkadaşları, çağ arkadaşları ve haberleşme araçlarıdır. Aile, bebek ve çocuğun en erken belki en önemli ve şekil verici yıllarında hemen hemen başlı başına bir kontrol kurar; dostlar, arkadaşlar ve çağ arkadaşlarının kişi üzerindeki etkisi, onun hayatının büyük bir kısmı üzerinde önemlidir; gazeteler, mecmualar, kitaplar, radyo, televizyon ve sinema gibi şeylerden oluşan haberleşme araçları etkilerinin ise, tutumlar, fikirler ve değer sistemlerinin oluşmasında ve desteklenmesinde özellikle büyük ölçüde rol oynadığı artık bilinen gerçeklerdendir³.

Resmî okullaşma sistemlerinin az gelişmiş olduğu veyahut tamamen bulunmadığı, yazıyı tanımayan toplumlar da yani ilkel

* A. Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Sosyolojisi Kürsüsü Öğretim Üyesi.

- 1) Genellikle, bilim dünyasında «Antropolog» ile «Kültürel Antropolog» kastedilir: Fizik Antropoloji ile uğraşanlara «Fizik Antropolog» denir.
- 2) Sosyalleşme, kişinin kendi toplumunun bir üyesi olarak yaşamaya uyum yapmasıdır.
- 3) R. L. Beals and Harry Hoijer. An Introduction To Anthropology. The MacMillan. 1956, New York.

toplumlarda eğitim üzerinde durulmaya değer bir konudur. Çünkü, ilkelerde bu açıdan yapılmış olan kültürel Antropolojik incelemeler, bugün Psikoloğ, Psikiyatir, Sosyoloğlara kişiliğın oluşması ve problemleri konusunu aydınlatmıştır.

Eğitimin, toplum hayatında kültürel donatım, bilgi, beceri, değer ve sezislerin bir kuşaktan diğerine geçişini sağlamak bakımından sosyal bir fonksiyona sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak, bu sürecin aynı zamanda, toplumun her ferdini etkileyerek yetismekte olan bireyi, varisi olduğu kültür kalıplarına göre şekillendiren psikolojik fonksiyonu da açıktır.

Her toplum veya kültürde, toplum ile eğitim arasındaki bağlantının temel nedeni, şekil ve şartlardaki farklılaşmaya rağmen bütün topluluklarda eğitilmek ve öğretilmek zorunluğunun duyulmuş olmasıdır. Bu zorunluğın Antropolog R. Piddington şöyle açıklar :

“Her toplum yapısını devamlı şekilde taze insan kaynakları ile yenilemektedir. İnsanlar bir taraftan ötürken diğer yandan yenileri dünyaya gelir. Fakat bunlar başlangıçta, gerek kendi ihtiyaçlarını karşılamak için, gerekse ileride kendilerine öğretilmesi gereken “kültür geleneği” açısından yardıma muhtaçtırlar. Bunun sonucu olarak, her kültür bir tür eğitim sistemine sahiptir ki bu, en geniş anlamı ile, topluluğun gelenek, pratik bilgi ve teknik, dil ve ahlak kuralları ile iyi davranışlarının bazı yollarla kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır⁴. Yine ona göre, kişinin, ancak insan kültürünün hâkim olduğu cemiyetler içinde yaşayabileceği ve biyolojik ihtiyaçlarını karşılayabileceği gerçeği şunu gösterir. İnsan, aşağı seviyedeki hayvanlarla paylaşmadığı bir takım kolektif hayat şartlarından doğan belirli sosyal ihtiyaçlara sahiptir. Çocuk, toyluk devresinde kendini, içinde bulunduğu coğrafi ve sosyal çevreye uydurmayı öğrenmek durumundadır. Bu uyum ise, ancak onun içinde bulunduğu kültürü içermesi ile gerçekleşebilir ve işte bu arada o, kültürüne ait teknik ve pratik bilgi sistemlerinin, koordine edilmiş sosyal sezis ve değerlerini kazanır. Kişi, sınırlı bir hayat süresi içinde bilginin tümünü, inanış ve fikirleri kazanmak olanağından yoksun olduğuna göre, “kültür mirası” bir kuşaktan diğerine aktarılmalıdır.

4) Ralph Piddington, An Introduction to Social Anthropology, Second edition, 1952 sah. 18.

Sonuç olarak, gencin toplumsal hayattan doğan ihtiyaçlara (derived needs) göre şartlanması ve kültürün aktarılması sorunu daima, kısmen insanın biyolojik karakteristikleri kısmen de yaşadığı toplum hayatı tarafından düzenlenen bir eğitim sistemine yol açar⁵

Burada, ilkelerde eğitim konusu, kültür ve ilkel toplum (primitive society) kavramlarının açıklanmasını gerektirir. Bugüne kadar "kültür" kavram hakkında takriben 170 kadar (Kroeber) tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan Malinowski'nin ki, kanımca, kültür kapsamını ve fonksiyonunu açıklayan başarılı tanımlardan biridir⁶.

"İnsan, yaşamak için doğal çevresini sürekli olarak değiştirir. Dış çevre ile olan ilişkileri sonunda kendine sun'ı bir çevre daha yaratır: korunmak ve beslenmek için, çeşitli ev ve barınaklar, silâh ve aletler yapar: türlü şekillerde yemek hazırlar ve pişirir; taşımak için araç ve yol yapar. İnsanı çevreleyen bir maddi çevre, kültürün en belirli, elle tutulur ve gözle görülür yönüdür ki bu "maddi kültür"ü teşkil eder. Ancak, kültürün bu maddi yönü, insanın sosyal hayatının devamı için tek başına yeterli değildir. Çünkü, söz konusu maddi kültür ürünlerini yaratmak, kullanmak ve idare etmek için bilgiye, fikri ve ahlâki disipline ihtiyaç vardır. Bu halde maddi kültürün doğuşu ile birlikte, kültürün ondan daha karmaşık ve gözle görülmeyen başka bir yönü vardır; bu da kültürün mânevi (sosyal) yönüdür". Bu halde herhangi bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi eserlerin tümü, o toplumun kültürüdür.

Öte yandan, "ilkel toplum" kavramı da iyice bilinmelidir. Bir zamanlar ilkel toplumlar insanlığın en aşağı düzeyde gelişmiş bir tür topluluğu diye kabul edilmiş iken, yapılmış olan binlerce ve binlerce Fizik Antropolojik incelemeler bu görüşün hatalı olduğunu göstermiştir. Evvelce "vahşi" "barbar" tanımları ile de tanımlanmış olan bu tür toplumların veya kültürlerin modern toplumlara nisbetle, bazı yönleri gelişmemiş olmakla beraber, bazı yönleri ile de, medeni toplumlardan daha çok gelişmiştir⁷.

5) R. Piddington, aynı eser, sah. 228-229.

6) Bronislow Malinowski, «Culture» in E. R. A., Seligman (ed.). The Encyclopedia of the Social Sciences. (New York. MacMillan), 1930-935. IV cilt. sah. 621-645.

7) J. S. Slotkin, Social Anthropology. s. 72 1960. The MacMillan New York.

Örneğin, ilkel kültürler, inanç ve pratikler, akrabaları ilişkileri yönlerinde medeni toplumlardan fazla gelişmiş ve uzmanlaşmışlardır (Slotkin).

İlkel kültür veya ilkel toplum kavramını daha iyi anlayabilmek için, bu tür toplumların medeni veya modern⁸ kültürlerde bulamadığımız niteliklerini ana hatları ile bilmek gerekir.

İlkel toplumlar,

I — Okuma, yazmayı bilmezler (her ne kadar içlerinde yazıyı tanıyan çok küçük gruplar varsa da).

II — Toplum örgütlenmesinin, klan, köy veya boy gibi küçük toplumsal gruplar üzerine kurulu olması,

III — Teknik gelişmenin çok aşağı seviyede bulunması,

IV — Toplumsal ilişkilerin "akrabalık" ve yer (local) temellerine dayalı olması,

V — Ekonomik uzmanlaşma ve medeni toplumlarda görülen, toplumsal grupların birbiri ile kaynaşmış⁹ hâlinin bulunmaması.

İlkel toplumların bu nitelikleri, eğitim sürecinin bu tip toplumlardaki özelliğini anlamamıza yardım edecektir.

İlkel toplumlarda eğitim, çocuğun, boy (tribe)'un kültür geleneğine yöneltmesini amaç edinen bir işlem veyahut çocuğu mensub olduğu kültürün ayrılmaz bir parçası haline getiren vasıta niteliğindedir⁹. Böylece, toplum bu yoldan, görenek, inanış, fikir ve davranış şekillerin birey'e empoze eder. Ancak, ilkel toplumlarda toplumsal gruplar birbirleriyle kaynaşmış olduğu ve meslek grupları bulunmadığı içindir ki, eğitim işlemi, gayri resmî şekilde yapılır. Burada, "gayri resmi eğitimin kişinin hayatına yön verişte, resmi mahiyetteki eğitime nazaran daha devamlı ve yaygın, günlük hayatın bir parçası olmak nedeniyle, daha da etkili olduğunu" ileri sürmüş olanları hatırlatmak gerekir¹⁰.

İlkel toplumlarda eğitim öncelikle ve genel olarak bu nitelikleri göstermekle beraber, bu tür toplumlarda üzerinde özellik-

8) R. Piddington, aynı eser. sah. 5.

9) Margaret Mead, «Primitive Education» Encyclopedia of the Social Sciences V. C., s. 399-403 A. Freeman.

10) Leslie A. White, "The Evolution of Culture", The Development of Civilization to the Fall of Rome (New York, Mc Graw-Hill, 1959), sah. 321.

le durulan görenek ve alışkanlıkların da farklı oldukları bir gerçektir. Ve işte ilkel eğitim hakkındaki denemeler ve görüşlerin farklı olmasının nedeni budur¹¹.

Örneğin, Büyük Okyanus'da Samoa yerlilerinin çocuklarına daha başlangıçta bir hürmet hissi uyandıracak belirli bir öğretim amacını benimsetmelerine karşılık, aynı alanda Admiralty adalarındaki Manu'ların bu konuda özel bir eğitim vermek lüzumunu duymazlar.

Öte yandan, Omaha yerlileri (Birleşik Amerika) ile Samoa yerlilerinin çocuklarına küçük yaştan itibaren görgü kurallarını öğretmelerine karşılık, Manu'ların serbest bırakmaları dikkate değer diğer bir örnektir. Yalnız bu üç toplumda da yetişkinlerin görenek haline gelmiş görgü kaidelerini dikkatle yerine getirdikleri bir gerçektir.

Bu farklılığı "toplumsal sorumluluk" kavramının kazandırılmasında da görmek mümkündür. Örneğin Güney Afrika'dan Kafir'ler ancak buluş çağı veya bunu takip eden devrede çocuklarından böyle bir sorumluluk istedikleri halde, Çeyen (Cheyenne)'ler ve Omaha'lar küçük yaştaki çocuğu dahi tesirsiz fakat yine de sorumlu bir üyesi olarak görmüşlerdir.

Çocuğun cezalandırılmasında izlenen yol da değişiktir. Samoa yerlileri evin küçük çocuğunun suç işlemesi halinde, örnek olduğu gerekçesi ile, büyük çocuğu cezalandırır. Manu'larda ise üç yaşından itibaren küçük çocukların dahi cezalandırıldığı saptanmıştır; bu yerlilerde eğitim amaçlarından biri çocukta utanma duygusunu geliştirmektedir. (Margaret Mead)

Bazı ilkelerde de örneğin Maori'lerde (Yeni Zelanda) doku- ma ve Fiji ada yerlilerinde ise harp sanatının hünerleri kişiye sosyal ve dinî benzetme ile öğretilir. Öte yandan, Samoa yerlilerinde gençlik hasır örme veya Manu'lar arasında mızrak atımı sanatlarını oyun oynarken ve yetişkinlerin çalışmalarını taklit etme yolu ile kazanırlar¹².

İlkelerde eğitim bazı bilinçli eylemleri de kapsar: örneğin, Manu'larda çocuk kendinden daha büyük yaşta olanlarla oynıya-

11) M. Mead aynı eser, s. 360.

12) Tıpkı Türkiye Köy Toplumlarında (geleneksel toplumlar) olduğu gibi, Nermin Erdentuğ. Hal Köyünün Etnolojik Tetkiki, 1956. Ankara,

rak yüzme, mızrak atma, davul çalma veya yay ve ok ile atış yapmayı öğrenir.

Ova yerlilerinde görülen, "çocuğu menkibe ve uzun ahlâki nasihatlerle eğitime" davranışı da bilinçli öğretimin bir başka örneği olarak sayılabilir.

İlkel eğitimin çeşitli ilkel toplumlarda değişiklik göstermesine rağmen ilkel eğitimin modern ve geleneksel eğitimden ayırıcı, kendine özgü nitelikler taşıdığı bir gerçektir: bunu, medeni toplumlarla ilkel toplumdaki eğitimin karşılaştırılmalı incelenmesi gösterir.

Söz konusu her iki çeşit toplumlarda eğitim sistemleri arasındaki fark, temel olarak dört açıdan saptanmıştır¹³.

1) Metod, 2) Personel, 3) Konu, 4) Eğitim sürecinin temelini teşkil eden dürtüler ve tutumlar.

I — Metod yönünden ilkel eğitimin özelliği, öğretimin özel amaçlara yönelmiş bir eylem olmaktan ziyade, diğer eylemlerin ürünü olmasıdır. Yani yetişmekte olan birey'in öğretimi, büyüklerin uğraşı ve eylemlerine girerek artan bir ölçüde katılması ile gerçekleştirilmektedir.

Buna göre, küçük bir çocuk babasını ve diğer akrabalarını iş yaparken gözleyerek ve aletlerle oynayarak, taklidi biçimde eylemlerle büyüklerin faaliyetlerine katılarak, zaman zaman büyükleri tarafından tashih edilerek sonunda bir zanaatkâr olur. Bu halde, ilkel toplum eğitimi, evde (gayri resmî) ve eğitim kurumlarında (resmî) olarak ikiye ayırmamıştır ve onu genellikle "gayri resmî" uygulamıştır¹⁴.

İlkel toplumlarda çocuk öğrendiklerinin büyük bir kısmını, gerçeğe uygun olarak kazanır ve tabii öğretim, özel olarak bir eylem için düşünülmüş zaman ve mekânda yer almaz. Öğrenim, toplum ihtiyaçlarının lüzum gösterdiği yer ve zamanlarda, coğrafi çevre ve ekonomik gereklere ve özelliklere göre yapılır ve kazanılan bilgi, birbirinden ayrı kompartıman veya konulara ayrılmaz. Çünkü, çocuğun öğrenimi şu temellere dayanır :

1) Çocuk yetişkinlerin eylemlerini giderek katılmak suretiyle oynar.

13) Özer Soysal'den R. Piddington, aynı eser, sah. 179.

14) R. Piddington, aynı eser, sah. 180.

2) Öğrenilecek eylemlerin seçimi büyük ölçüde çocuğun kendi eğilimlerine bağlıdır.

3) Öğrencilerin müstakil bilgi gruplarına ait oldukları ne çocuk tarafından ne de yetişkinlerce kavranmış değildir¹⁵.

İlkel eğitimin "oyun" ve "cezalandırma" bakımından gösterdiği özellikler şöyle derlenebilir.

Çok defa oyun, temel ekonomik işlemlere paralel bir yol izler ve yarı iş ve yarı oyun özelliğini taşır (bak Tallensi'lerle ilgili tablo).

İlkel eğitim ehliyetsizlik veya isteksizlik halinde çocuğu genellikle, cezalandırma yoluna gitmemiştir. Ancak, bu çok ilkel eğitim sistemlerinde toplumsal görenekler bakımından disiplin mevcuttur. Yalnız bunun da şiddet veya gevşekliği değişir. Şöyleki, bazılarında (Chagalarda) davranışların doğru yolda gelişmesi için sıkı disiplin vardır. Bu açıdan ilkelerin büyük çoğunluğu çocuklara fiziki ceza verir. İlkel toplumlarda cezalandırma işleminin temeli "karşılığını yapma prensibi"ne dayanır, yoksa, çocuğun kendi iyiliği veya bir ahlâk anlayışına değil.

İlkel eğitim, personeli açısından da modern eğitimden farklıdır: burada eğitim akraba, komşular ve çoğunlukla küçüklerin sorumluluğunu üzerine almış olan daha ileri yaştaki oyun arkadaşlarıdır¹⁶. Bu halde bu tür kültürlerde yalnızca eğitim ile uğraşan mesleki bir sınıf yoktur ve bu durum ilkelerde ekonomik uzmanlaşmanın bulunmayışı ile açıklanabilir (Piddington). Çünkü burada hemen herkes "aynı işi", diğer deyimle, kendi işini kendisi yaptığı içindir ki, yetişkinler kendi veya komşu çocuklarına temel teknik her tür işlemi öğretecek durumdadırlar. Yalnız oğlanlar erkek akrabaya, kızlar da kadın akrabalara yönelirler (cinsler arası iş bölümü nedeniyle).

İlkel eğitim metod bakımından da modern eğitimden esaslı bir fark gösteri: eğitim öğretilmekten çok "öğrenme" temeline dayanır. Ayrıca, burada çocuk, ilgileri nedeniyle yetişkinlerden ayrı bir grup olarak düşünülemez: ancak çocuklar "olgunlaşmamış yetişkin" olarak kabul edilirler. Eğitim metodu açısından burada birey pasif bir "alıcı" değil, "aktif" bir katılan durumdadır.

15) R. Piddington, aynı eser, sah. 182-183.

16) Bu özelliği Türkiye geleneksel toplumlarda da görmekteyiz.

İşte, çocuğun küçük yaşlardan itibaren büyüklerin eylemlerine olumlu bir şekilde katılması başlangıçtan itibaren kendini toplumun bir üyesi olarak kabulüne yol açar. Büyüdükçe toplumun önemli eylemlerine yardımcı olur.

İlkel eğitimin kapsamına çocuğun bilgi, beceri ve hissiyat ve değerlerle ilgili olarak öğrendiği şeyler girer. Bunlardan bilgi ve beceri, toplumun temel ekonomik uğraşısı, pratik hayata ve coğrafi çevreye uyum için gerekli bilgileri içine alır. Hissiyat ve değerler se, bireyin toplumsal çevreye uyması için gerekli olan şeylerdir; şöyleki, çocuk bunlarla, akrabaların yüklediği görevlere, cinsel davranışa ve boy'un geleneklerine ilişkin toplumsal duygus ve ahlâk değerlerini kazanır.

İlkel toplumlar, çocuğun öğreneceği şeyler hakkında, genellikle, çok geniş ve totorenslidir. Örneğin, çocuk hayat ve ölümle ilgili bilgileri kolaylıkla kazanır. Aile hayatının, hayvanların da paylaştığı dar bir sahada yaşanması, "mahremiyet"i tamamen ortadan kaldırmıştır. (Bunu, bugün hâlâ çoğunluk geleneksel Türk toplumlarında görürüz).

Öte yandan, çocuğun bazı ilkel toplumlarda çocuk dünyaya getirirken ölen anaya yapılan majiye ilişkin otopsiye şahit olması (Samoa'larda) onu ölüm olayı ile karşı karşıya bırakır. Bu nedenle, çocuk ilerde oynayacağı biyolojik rolü daha çocuk iken öğrenir.

Kültürel değerleri öğrenme ve uyma işine gelince, ilkel toplumlar bu bakımdan bir özellik gösterir: bu tür toplumlar kültür değerleri üzerinde, medeni toplumlara oranla, daha çok anlaşmış ve toplanmış durumdadır. Örneğin, ilkelerde herkes neyin doğru neyin yanlış olduğu hususunda genel bir fikir birliğine sahiptir. (Bu, herkes sosyal âdetlere uyar anlamını taşımaz.) Medeni toplumlarda ise, aile bireyleri arasında bile çeşitli faktörler nedeniyle görüş ve anlayış birliği yoktur.

İlkel eğitimin özü olan konu ve davranışlar, bu tür toplumlarla özgü özellik gösterir¹⁷.

Modern toplumda çocuk ve gençler hayatın güçlüklerinden habersiz, ana ve babalarının karşılaştıkları zorlukları ve mali sıkıntılarını bilmez.

17) R. Piddington, aynı eser, sah. 187-188.

İlkel toplumda ise çocuk sık sık geçirdiği acı denemelerden kötü bir hasatın, bir kasırğa veya kıtlığın anlamını gayet iyi bilir. Sonuç olarak, yetişkinlerin ilgi duyduğu konular çocukları da doğrudan doğruya etkiler. Öte yandan, çocuğun, içinde bulunduğu hayat gerçekleriyle daima karşılaşması ve bunları büyükleri ile paylaşması, onun zorlama olmadan eğitim prensib ve amaçlarını kabulünü sağlar. O, öğrenirken yaptıklarını idrak eder. Yetişkin çalışmalarına giderek katılma suretile, toplum için önemli olan işlerde ün kazanmak ve becerilerini artırmak yolu ile kişisel doyum hissini kazanır. Çocuk başardığı ciddi görevlerde mükâfat olarak somut cevaplar alır böylelikle, yetişkinlere özgü hal ve davranışları, beceri ve değerleri küçükken kazanmaya teşvik edilmiş olur.

Bütün bu bilginin ışığında bir özet yaparsak,

1) İlkelerde, medenîlerde olduğu gibi, kültür'ün kuşaktan kuşağa aktarılması amacıyla olan eğitim, öğretim şekli, öğreticileri ve öğrenecek kimselerin gösterdiği yaş farklılaşmalarına rağmen, başarılıdır. Çünkü bütün durumlarda kültür çocuklar tarafından assimile edilmektedir.

2) İlkelerde eğitim, gayri resmi yoldan, hayat içinde ve aktif olarak kazanılır.

3) İlkel toplum homojen bir özelliğe sahip olduğundan eğitim kurumu çok daha statik bir karakter taşımaktadır¹⁸.

18) Margaret, Mead, aynı eser. sah. 403.

TELLENİLERDE EĞİTSEL GELİŞME

E R K E K L E R

Ekonomik görev ve faaliyetler

Oyun

3-6 Yaş

Başlangıçta serbesti. Devrenin sonuna doğru keçileri bağlamada yardım sağlar. Yeni ekilmiş tarla ve ekinden kuşları kaçırmak, ailenin ekim ve hasat çalışmalarına katılmak; daha büyük kardeşlerin refakatinde yarı oyun şeklinde çapa kullanarak yer fıstıklarını ayırmak.

Çok hareketli ve yaratıcı oyun. Kişinin merkez olduğu oyunda çeşitli aletlerin oyuncak şeklindeki taklitlerini kullanma (yay, davul vs.) Devrenin sonuna doğru ekseriya her iki cinsten daha ileri yaşlardaki çocukların katılması ile vakit geçirici oyunlar ve dansın yanı sıra 'davar sürme' 'ev yapma' ile sosyal ve hayali oyun.

6-9 Yaş

Bu görevler artık kesinleşmiştir. Huş dalı taşıyarak ev yapımına yardım etme. Ekim ve hasatta yardım. Devrenin sonuna doğru sürü ile birlikte dışarı çıkma ve kümes hayvanlarına nezaret etme.

Hayali 'davar sürme' ve 'ev yapma' oyunu yaygındır. İkinci ekseriya yetişkinlerin mevcut ekonomik hareketlerini aksettirir. Atıcılık müsabakalarında yay ve ok atma ve arkadaş gurupları ile 'avlanma' sağlar. Eğlendirici oyunlar ve dans yerleşir. Çamurdan şekil yapma ve hasır örme. Dini merasimle ilgili oyunlar.

9-12 Yaş

Sürülerin bakımında tam sorumluluk. Kümes hayvanlarına bakmak. Mesuliyet almadan, çapalama ve ürün bakımında ebeveyne yardım. Kendisine âit küçük bir toprak parçasında ve yer fıstığı tarlasında çiftçilik, (yarı oyun şeklinde). Zanaatkâr çocukları babalarına belirli bir ölçüde yardım ederler. 'Bakarak öğrenme'.

Önceki oyun şekillerinde ve özellikle dini merasimle ilgili oyunda gelişme. Çamurdan şekil yapma ve hasır örme yerleşir. Eğlendirici oyunlar ve dansa daha mahir hale gelir. Yarı oyun şeklinde çiftçilik.

İşde ve Oyunda Cinsî Ayırım Yerleşir

12-15 Yaş

Önceki devredeki görevler bâki kalır, fakat sorumluluk artar. Kümes hayvanlarının bakımında sorumluluk yüklenir bazan bunlara şahsen sahip olduğu görülür. Çobanlık yapan çocuklara önderlik yapılır. Bu sürenin sonunda, kendi arazisinde ve ailenin yaşlı fertleri ile birlikte gerçek çiftçilik başlar. Zanaatkâr şahısların çocukları eşyaları tecrübe ederek yaparlar.

Hayalî oyundan vazgeçilir. Dans başlıca eğlence halini alır. Dini oyun terkedilir. Çamurdan şekil yapma bırakılır. Hasır örme esas itibariyle kişisel süslenme içindir. Devamlı göntül arkadaşlığı başlar.

K I Z L A R

Ekonomik görev ve faaliyetler

Oyun

3-6 Yaş

Başlangıçta serbesttirler. Devrenin sonuna doğru küçük erkek çocuklardan istenenlerin aynı. Ekseriya bebeklere bakarlardı. Suya giderken annenin yanında küçük su kaplarını taşımaya başlarlar. Süpürge gibi ev işlerine yardım ederler.

Çok hareketli ve yaratıcı oyun. Daha ileri yaşlardaki kızkardeşlere yaklaşma ve onların evcilik oyununa iştirak. Devrenin sonuna doğru ikinci oyunda aktif şekilde sosyal rol alır, eğlendirici oyuna ve dansa başlar. Karışık cinslerden meydana gelen gruplara katılır.

6-9 Yaş

Daha önceki devredeki görevler kesinleşir. Su taşıma ve basit ev işlerinde çalışmada müşterek sorumluluk yüklenir. Yemek pişirme ve yenebilir yabancı otların toplanması gibi yemek hazırlama ile ilgili faaliyetlere yardım eder. Yarı oyun şeklinde yardım ederek tohum ekimi ve hasatta ailenin çalışmalarına katılır. Oyun şeklinde olmak üzere, inşa faaliyetlerinde huş dalı taşırlar. Sıvama ve yer dövmeye kadınlara yardım ederler.

Çoğu kere evcilik oyunu oynarlar. Eğlendirici oyun ve dans yerleşir. Hasır örme öğrenilmeye başlanır. Erkek çocukların 'inşa' oyununa katılırlar. Kadınların çalışmalarını taklit (meselâ sıvama) ederler.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- 1) R. L. Beads and Harry Hoijer
An Introduction to Antropology. 1956
The MacMillan New York.
- 2) Bronislaw Malinowski.
"Culture", in E. R. A., Seligman. The Encyclopedea of the Social
Sciences, (New York, MacMillan) 1930-1935. IV. c.
- 3) A. Freeman Butts,
A. Cultural History of Western education (New York, Mc Graw-Hill,
1935.
- 4) Leslie A. White,
The Evolution of Culture, the Development of Civilization to the Fall
of Rome. (New York: Mc Graw-Hill) 1959.
- 5) Margaret Mead,
"Primitive education" Encyclopaedia of the Social Scences. W. C.
- 6) Piddington, Ralph.
An Introduction to Social Anthropology. I. (Second, edition) London.
(Oliver and Boyd) 1952, 1965 (Second d).
- 7) J. S. Slotkin,
Social Antropology. 1960, The MacMillan. New York.
- 8) Özer Soysal. İlkel Toplumlarda Eğitim. Basılmamış Seminer Çalışması.
Etnoloji Kürsüsü D. T. C. F. A. Ü.

STRUCTURE DE L'ENSEIGNEMENT

